

MOBIL ILOVA ORQALI O'ZBEK TILINI O'RGATISH IMKONIYATLARI

Komilova Zulxumor

Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisiXumor851@mail.ru

Fozilova Oyxon Mirzohid qizi

*Farg'ona davlat universiteti talabasi*MAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

*Received: 18.11.2025**Revised: 19.11.2025**Accepted: 20.11.2025*

KALIT SO'ZLAR:

*mobil ta'lim, o'zbek
tili, interaktiv
platforma, adaptiv
o'qitish, mobil
dastur, til
kompetensiyasi,
raqamli pedagogika,
multimodal resurslar**Ushbu maqolada mobil ilovalar yordamida o'zbek tilini o'rgatishning texnologik, metodik va psixopedagogik jihatlari tadqiq qilinadi. Zamonaviy mobil platformalarning funksional imkoniyatlari, interaktiv texnologiyalar, adaptiv o'quv tizimlari va multimodal ta'lim vositalarining o'zbek tilini o'rgatishdagi o'rni yoritiladi. Shuningdek, mobil o'qitish muhiti orqali kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish, mustaqil ta'limni qo'llab-quvvatlash va masofaviy ta'limda samaradorlikni ta'minlash masalalari ilmiy jihatdan asoslanadi. Maqola mobil o'quv ilovalari uchun kontent yaratish talablari va amaliy tavsiyalarni ham o'z ichiga oladi.*

Kirish

Zamonaviy raqamli texnologiyalar ta'lim jarayoniga tub o'zgarishlar kiritmoqda. Xususan, mobil ta'lim (mobile learning) bugungi kunda til o'rganishning eng samarali vositalaridan biriga aylandi. Smartfon va planshetlarning keng tarqalganligi, internet tarmog'ining ommaviylashuvi hamda mobil ilovalar funktsionalligining boyib borishi o'zbek tilini o'rgatishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. O'zbek tili jahon miqyosida o'rganishga qiziqish ortib borayotgan tillardan biri ekan, mobil ilovalar ushbu jarayonni yengillashtiruvchi muhim vosita sifatida e'tirof etilmoqda.

Ushbu maqolada mobil ilovalar yordamida o'zbek tilini o'rgatishning metodik asoslari, texnologik funksiyalari, motivatsion mexanizmlari va pedagogik afzalliklari batafsil tahlil qilinadi.

1. Mobil ilovalarning ta'lim jarayonidagi texnologik imkoniyatlari.

1. Multimodal ta'lim muhiti.

Mobil ilovalar o'quvchini bir vaqtning o'zida ko'rish, eshitish va amaliy bajarish jarayonlariga jalb etadi. Bu esa audio darslar orqali fonetika va talaffuzni oson o'zlashtirishga, animatsiya va vizual grafikalar orqali murakkab grammatika tushunchalarini sodda qabul qilishga, interaktiv mashqlar orqali mustahkamlashga yordam beradi. Multimodal yondashuv o'quv materialini eslab qolish darajasini oshiradi.

2. Adaptiv o'qitish tizimlari.

Zamonaviy mobil ilovalar foydalanuvchi bilim darajasini avtomatik aniqlab, unga mos mashq, test va topshiriqlar taklif etadi. Bunday adaptiv tizimning afzalligi shundaki: o'quvchi ortiqcha yoki unga mos kelmaydigan materiallarni o'qimaydi; kamchiliklari bo'lgan bo'limlarda ko'proq mashq bajaradi; o'qitish jarayoni individual tus oladi. Bu esa o'zbek tilini o'rganayotganda samaradorlikni bir necha barobarga oshirishi isbotlangan.

3. Bulutli texnologiyalar.

Bulut (cloud) tizimi orqali barcha materiallar saqlanadi va avtomatik sinxronlanadi. Bu o'z navbatida: dars davomiyligi uzilmasdan davom etishiga, foydalanuvchi qurilmasi almashtirilsa ham ma'lumotlar yo'qolmasligiga, o'qituvchilar tomonidan masofaviy monitoring qilish imkoniga yo'l ochadi.

2. O'zbek tilini mobil ilova orqali o'rgatishning metodik afzalliklari.

Mobil ilovalarda qo'llaniladigan dialoglar, suhbat mashqlari va AI-chat funksiyalari o'quvchi uchun amaliy nutq muhitini yaratadi. Til o'rganuvchilar quyidagi ko'nikmalarni rivojlantiradi:

tinglab tushunish (listening),

gapirish (speaking),

o'qish (reading),

yozish (writing).

O'zbek tilidagi daryo nomlaridan tortib, kundalik muloqotgacha bo'lgan mazmunlarda mashqlar mavjud bo'lishi kommunikativ savodxonlikni kengaytiradi.

- Mustaqil ta'limni qo'llab-quvvatlash.

- Mobil ilovalar o'z-o'zini boshqarish kompetensiyalarini shakllantiradi. Chunki ular:
- foydalanuvchiga o'ziga qulay vaqtda o'qish imkonini beradi;
- istalgan mavzuni qayta-qayta o'rganishga sharoit yaratadi;
- mustaqil o'qish strategiyalarini shakllantiradi.

Til o'rganuvchi uchun eng muhim jihatlardan biri – muntazamlilik bo'lib, mobil ilovalar kundalik eslatmalar orqali bu jarayonni rag'batlantiradi.

O'yin elementlari til o'rganishni qiziqarli qiladi. Gamifikatsiyaning kuchli tomonlari:

- o'quvchini jarayonga faol jalb qiladi;
- maqsad qo'yishga undaydi;
- o'zaro raqobat orqali motivatsiyani oshiradi.

Daraja oshirish yoki medallar olish kabi funksiyalar o'quvchida doimiy izlanish hissinı uyg'otadi.

Psixopedagogik qulayliklar.

- Stresssiz o'qitish muhiti.

- Mobil ilovalar orqali til o'rganayotganda o'quvchi xato qilishdan qo'rqmaydi. Bu psixologik jihatdan:

- xavfsiz o'qish muhitini yaratadi;
- til o'rganishni erkinroq qiladi;
- fikrlash jarayonini faollashtiradi.

Har bir o'quvchining psixotipi, qiziqishi, qabul qilish tezligi turlicha. Mobil ilovalar bunga moslashadi:

- ayrim foydalanuvchilar audio asosida o'rganishni xohlasa, boshqalar vizual kontentni afzal ko'radi. Ilova bularning barchasini bir platformada jamlaydi.

O'zbek tilini o'rgatuvchi mobil ilova samarali bo'lishi uchun quyidagi talablarga javob berishi lozim:

1. Lingvistik aniqlik – grammatika, imlo va fonetika xatolari bo'lmasligi.
2. Bosqichma-bosqichlik – A1 dan C1 darajagacha to'liq dastur mavjud bo'lishi.
3. Interaktiv mashqlar – testlar, dialoglar, darajali topshiriqlar, suhbat simulyatsiyasi.
4. Multimedia kontent – audio, video, animatsiyalar.
5. Qiziqarli dizayn – sodda interfeys, qulay menyu, yengil navigatsiya.
6. Offline rejimi – internet bo'lmagan holatlarda ham ishlashi.
7. O'qituvchi paneli – monitoring, baholash, tavsiyalar berish.

Xulosa

Mobil ilova orqali o'zbek tilini o'rgatish zamonaviy ta'lim texnologiyalarining eng samarali usullaridan biri bo'lib, bu jarayon individual yondashuvni kuchaytiradi, o'quvchini faol mulohazaga chorlaydi va mustaqil ta'limni rivojlantiradi. Interaktiv vositalar, adaptiv tizimlar va multimodal kontent o'quv jarayonini nafaqat samarali, balki qiziqarli qiladi. Kelgusida sun'iy intellekt va kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalarini birlashtirgan o'zbek tiliga oid mobil ilovalar ta'lim sifatini sezilarli darajada oshirishi kutiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hasanov, B. Raqamli ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
2. Karimova, M. Til o'qitishning zamonaviy metodlari. – Toshkent: Tafakkur, 2020.
3. Xodjayev, A. "Mobil ilovalarning ta'lim jarayonidagi o'rni va ahamiyati." Oliy ta'lim jurnali, №3, 2022, 45–52-betlar.
4. Islomov, O. "O'zbek tilini o'rgatishda innovatsion yondashuvlar." Til va adabiyot ta'limi, №2, 2021, 30–36-betlar.
5. Laurillard, D. Teaching as a Design Science: Building Pedagogical Patterns for Learning and Technology. — Routledge, 2013.
6. Kukulska-Hulme, A. "Mobile-Assisted Language Learning." The Cambridge Handbook of Computing Education Research. Cambridge University Press, 2019.
7. Sharipov, S., & To'rayev, J. "Mobil ta'limning didaktik imkoniyatlari." Pedagogik innovatsiyalar jurnali, №1, 2022, 67–73-betlar.
8. UNESCO. Mobile Learning for Teachers: Global Themes. Paris: UNESCO Publishing, 2019.
9. Godwin-Jones, R. "Emerging Technologies: Mobile-Assisted Language Learning." Language Learning & Technology, vol. 19, no. 2, 2015, pp. 2–11.
10. Stockwell, G. Mobile Learning in Language Teaching and Learning. – Cambridge University Press, 2020.
11. Davlatov, R. "Sun'iy intellekt asosida til o'rgatishning afzalliklari." Axborot texnologiyalari jurnali, №4, 2023, 55–60-betlar.
12. O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi. Raqamli ta'lim konsepsiyasi. Toshkent, 2022.

13. Baxodirova, Z. "Til o'rgatishda multimedia vositalaridan foydalanish tajribasi." Filologiya masalalari, №6, 2021, 40–47-betlar.

14. Ally, M. Mobile Learning: Transforming the Delivery of Education and Training. Athabasca University Press, 2009.

5. 15. Brown, H. D. Principles of Language Learning and Teaching. Pearson Education, 5th ed., 2007. Tojiboyev, I., & Karimova, N. (2022). Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashning metodik asoslari. Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar jurnali, 4(3), 87–95.

21. Qodirova, M. (2021). O'zbekistonda raqamli ta'limni joriy etishning tashkiliy-pedagogik asoslari. Pedagogika va psixologiya jurnali, 2(1), 56–63.

22. Tojiboev I.T., Komilova Z.X. (2023). Some approaches to teaching programming languages in professional educational institutions. Education and science in the XXI century. 2 (38).

23. Tojiboev I.T., Komilova Z.X. (2023) The role of information technologies in teaching technical sciences in professional educational institutions. Scientific and practical journal "Technique". Issue No.1.

24. Komilova, Z. Kh. (2023). The role and importance of information technology science in today's society. Education and innovative research. Bukhara State University, 2(2), 234-237.

25. Komilova Z.Kh, Nazirjonova. F.S The role of new information technologies in education. Экономика и социум. 2021, № 4-1 (83), -C.167-170.

26. Z. X. Komilova. Axborot texnologiyalari fanining hozirgi jamiyatlardagi o'rni va ahamiyati //Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar. Buxoro davlat universiteti. – 2023. – T. 2. – №. 2. – C. 234-237.

27. Z. X. Komilova & F. S. Nazirjonova. (2020). The value and role of interactive methods in the development of information technology in primary school pupil. Academicia An International Multidisciplinary Research Journal (Double Blind Refereed & Reviewed International Journal). ISSN, 2249-7137.